

РЕЦЕНЗИЯ

по конкурс за заемане на академичната длъжност ДОЦЕНТ
в професионална направление 2.1. Филология (български език)
за нуждите на Секцията за съвременен български език при ИБЕ към БАН,
съгласно обявата в ДВ, бр. 68/22.08.2017 г.
с кандидат гл. ас. д-р МИЛЕН ПЕТРОВ ТОМОВ
Рецензент: Проф. д.ф.н. Владко Данаилов Мурдаров

В обявения в ДВ, бр. 68/22.08.2017 г. от ИБЕ-БАН конкурс за доцент по направление 2.1. Филология (български език) има само един кандидат – гл. ас. д-р Милен Петров Томов. Той е роден през 1969 г., завършил е висше образование във Великотърновския университет „Св.св. Кирил и Методий“, специалност *българска филология*, през 1995 г. От същата година работи в Централната библиотека при БАН. През 2002 г. защитава докторска дисертация, а от 2003 г. е на работа в ИБЕ-БАН. От 2008 г. е главен асистент там. Води лекционни курсове в Нов български университет. Бил е на специализация в Института за немски език, Манхайм, Германия.

До момента на обявяване на конкурса д-р М. Томов има над 40 научни публикации – 5 студии (една от които в две части), участие в 1 колективен труд и в 5 речника. Статиите му са общо 15, от които 4 са във връзка с дисертационния му труд. Има изнесени 9 доклада на научни форуми и една рецензия. Автор е на учебни материали и на софтуерни продукти за електронни справочници. Има множество изяви в медиите с езикови бележки и интервюта. Участва в няколко планови и международни институтски проекти по ЕБР, където е преди всичко изследовател със свой принос при разрешаване на конкретни проблеми.

В приложение към документацията е включена необходимата справка за приносите в научната продукция, както и резюмета на трудовете, които кандидатът представя за конкурса. Като се има предвид изключително широката тема на обявения конкурс и собствените му занимания във връзка с нея, д-р М. Томов е преценил да групира своите публикации в седем големи дяла и предлаганата оценка ще следва неговото деление.

Първият дял, наречен ТЕОРИЯ НА КНИЖОВНИТЕ ЕЗИЦИ И НА ЕЗИКОВАТА КУЛТУРА, обхваща една студия в две части за теорията на езиковата култура (I.2.), както и три статии (IV.8, V.6, V.9), които, писани по различно време, взаимно се допълват и обогатяват, за да изкристализират резултатите в студията. В тях общо се разкрива необходимостта от изграждане на по-адекватна съвременна теория на езиковата култура като приложна езиковедска дисциплина, която да съответства на съответната езикова и обществена ситуация и развитието на хуманитарните науки. Внася се ясно терминологично разграничение между езиковата и речевата култура, макар че между тях съществува взаимна зависимост. Обръща се голямо внимание на нормативните и пресквиптивни текстове, засягащи нормата, разглеждат се и по-конкретни теоретично-методологични и практически проблеми, като връзката на

езиковата култура с езиковата критика, отношението към съвременните развойни процеси в езика, за да се стигне до очертаване на възможностите на езиковата култура да влияе върху провежданата езикова политика. Приносът на тази студия е, че тя предлага възможност за постигане на по-ефективна кодификаторска и консултантска дейност от Института за български език като основен кодификатор на езиковата норма. (За мене статията по своя характер има качеството на *хабилитационен труд*, защото отговаря на нужните условия, макар че авторът не я определил така.) Към този дял трябва да бъде отнесена и ранната студия *По въпроса за кодификацията на нормата на развития книжовен език* (I.5.), защото тя представлява първа стъпка от обобщенията, което прави авторът в своите публикации (Тази студия е посочена само в библиографията, но не е резюмирана),

Тръгвайки от общите проблеми, д-р М. Томов стига във втория дял по-конкретно до ТЕОРИЯТА НА БЪЛГАРСКИЯ ПРАВОПИС. ПРАВОПИСНАТА НОРМА И НЕЙНАТА КОДИФИКАЦИЯ, където са включени шест статии, писани по различно време. Основният принос в тях е, че тук правописът се разглежда като вътрешно организирана система, съответстваща на структурните зависимости в рамките на езика. Вниманието е насочено към системната адекватност на съвременния български правопис (IV.3.), задълбочено се разглеждат въпроси на кодификацията на правописната норма като цялост, (IV.5.), както и по-частни теми като въпросът за влиянието на традицията, разглеждан в исторически план (IV.4., IV.6.) и структурираното представяне на правописната норма в речника (V.5., V.4.) .

Третият дял ИСТОРИЯ НА БЪЛГАРСКИЯ ПРАВОПИС И НА КНИЖОВНОЕЗИКОВОТО УСТРОЙСТВО НА СЪВРЕМЕННИЯ БЪЛГАРСКИ ЕЗИК е продължения на предходния, като включва две студии и една статия. Тук тематиката е обогатена с представяне на правописната теория, отразена в списание „Български преглед” (I.4.), оценката на работата на първата правописна комисия (I.3.), както и на конкретния принос на Л. Милетич за формиране на правописната теория в България (V.8.). Според мен към този дял би трябвало да бъдат отнесени и статиите, включени във втория дял IV.4. и IV.6., защото те все пак се отнасят към историческия преглед на развоя на правописната норма. IV.4. може да се разглежда като продължение на I.4., а приносът на Л. Андрейчин по теоретичните проблеми на българския правопис би бил завършек на дяла, който го приближава до съвременното състояние на правописната норма.

Четвъртият дял е ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА НА ЕЗИКОВОТО КОНСУЛТИРАНЕ и включва 4 доклада (един в съавторство) и 3 статии (една в съавторство), които отразяват практическите занимания на кандидата д-р М. Томов в Службата за езикови справки и консултации, както и работата му по нейния архив, което, както е характерно за автора, води до ценни обобщения и изводи. Подчертава се значението на езиковите консултации като източник на информация за затрудненията на носителя на езика при прилагането на нормативните правила (V.7., V.1., IV.1., IV.9.). Специално внимание представлява съпоставителното изследване (IV.7.) в рамките на международния проект *Българския и чешкия книжовен език в контекста на информационното общество*, където се очертават различията при даваните препоръки от два сродни института в различни страни, но преди всичко проличава авторитетът, с

който се ползват езиковедите като съществен фактор за езиковата култура като научноприложна дейност. В този дял се очертава и перспективата пред Службата за езикови справки със създавания справочник „Справки по интернет” (V.3.) и участието на кандидата в него с изработване на концепция за модернизация и електронизация на езиковото консултиране.

Спецификата на работата в Секцията за съвременен български език налага на членовете ѝ да се занимават с множество проблеми, свързани и с историята на книжовния език и на българското езикознание, както и с въпроси на съвременната граматика.

Петият дял от научната продукция на д-р М. Томов ТЕОРИЯ И СЪВРЕМЕННО СЪСТОЯНИЕ НА БЪЛГАРСКОТО ЕЗИКОЗНАНИЕ включва задълбочената студия *Фонетиката в първите научни граматики на българския език* (I.1.). Тук са очертани приликите и различията между първите шест граматики, публикувани в първата половина на XX век, като се доказва, че те служат общо като солидна изходна основа, на която да се опират бъдещите фонологични описания на българския език.

Шестият дял БЪЛГАРСКА ГРАМАТИКА включва един доклад (V.2.) в съавторство, представящ етап от предстоящото разработване на нормативна граматика на българския език в Секцията за съвременен български език, в която ще се прилага нов подход, при който формата и семантиката ще бъдат описани независимо.

Седмият дял НАУЧНОПРИЛОЖНИ ПРИНОСИ (РЕЧНИЦИ И ДРУГИ КОЛЕКТИВНИ ИЗДАНИЯ). В този дял е представено участието на д-р М. Томов като изследовател в изработването на части от един справочник (II.1.), от два нормативни правописни речника (III.2., III.3.) и от един специален речник (III.4.).

В списъка с научните приноси на д-р М. Томов е добавено и участието му в проект *Повишаване на знанията и информираността на служителите в държавната администрация за работа с европейското законодателство*, в резултат на който е издаден *Многоезичен речник с термини в областта на правото на ЕС*, както и участието му в проекта *Разбираема България – транслитерация на български собствени имена на латиница*. Д-р М. Томов е съавтор на обемен телевизионния курс *Аз уча български*, предназначен за българите, живеещи в чужбина.

Специално държа да отбележа начина, по който кандидатът д-р М. Томов е представил научните приноси в трудовете си, защото тук съвсем ясно и точно се очертава неговата собствена оценка на продукцията му и се изтъкват изчерпателно качествата на публикациите му, които в приложените резюмета са представени значително по-предпазливо.

Всички изложени факти показват, че като зрял специалист с натрупан опит д-р М. Томов предлага в своите публикации задълбочени изводи и обобщения по много въпроси и има свой съществен принос с проучванията си в широката област на теорията на книжовните езици и езиковата култура, както и на теорията, на основата на която се гради българският правопис. Общо от

прегледа на цялата му научна продукция прави впечатление, че дори и когато насочва вниманието си към конкретни проблеми, той винаги достига до обобщения, свързани с вижданията му за характера на книжовния език и теорията, на която е подчинено развитието му. За мене е особено показателно, че през цялото си развитие като езиковед д-р М. Томов съвсем целенасочено се движи в една посока, като интересът му остава постоянен, за да бъде увенчан с все по-задълбочени публикации, резултатите от които безспорно намират своето приложение и в неговата практическа, преподавателска и популяризаторска дейност, а така се допринася и за укрепване на общественият авторитет на езиковедската наука, както сам посочва кандидатът в справката за научните си приноси.

Според Закона за развитие на академичния състав в РБългария кандидатът за академичната длъжност *доцент* трябва да е представил публикуван монографичен труд или равностойни публикации в специализирани научни издания. Това означава, че кандидатът трябва да е представил за оценка онова, което наричаме *хабилитационен труд*. С предложените си публикации кандидатът гл. ас. д-р М. Томов отговаря на това условие.

Изискване на Закона е кандидатът да представи и други оригинални научноизследователски трудове и научноприложни разработки, които се оценяват като съвкупност. Всички останали представени публикации на д-р М. Томов отговарят на това изискване и със своя обем и качества, според мен, дори значително превишават онова, което предвижда законодателят.

Внимателният преглед на публикациите на кандидата ще покаже безспорно, че в някои по-ранни от тях има допуснати отделни неточности, проявява се прекалена предпазливост при формулиране на собственото мнение по разглежданите въпроси. Това е естествено, като се има предвид, че студиите и статиите отразяват развитието му като научен работник в продължение на близо десет години. Положителните резултати от всичките изследвания на кандидата обаче са много съществени, за което свидетелства и фактът, че трудовете на д-р М. Томов са цитирани многократно в различни наши и чужди издания (общият брой на цитиранията е 39, като се имат предвид и цитиранията на публикации в сборници и колективни трудове, в които участва) и са оценени в рецензии (чийто брой е 15 и обхващат предимно сборниците и колективните трудове).

Затова въз основа на всички изложени факти аз напълно убедено смятам, че гл. ас. д-р Милен Петров Томов може да заеме академичната длъжност *доцент* в професионално направление 2.1. Филология (*български език*).

15 декември 2017 г.

проф. д.ф.н. Владко Мурдаров